

Informacija o analizi obima sive ekonomije na nivou jedinica lokalne samouprave u cilju povećanja svijesti o njoj prisutnosti i konsekvencama

U skladu sa Programom za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori (2024–2026), sprovedena je aktivnost 5.10. – “Izrada analize obima sive ekonomije na nivou jedinica lokalne samouprave u cilju povećanja svijesti o njoj prisutnosti i konsekvencama”, gdje je sprovedeno sveobuhvatno istraživanje o obimu sive ekonomije na lokalnom nivou, s fokusom na opštine Podgorica, Budva i Bijelo Polje, koje čine oko 75% ukupnog broja privrednih subjekata u zemlji. Istraživanje je obuhvatilo analizu registarske statistike, poređenje ekonomskih i energetske indikatora, anketiranje preduzeća i intervju sa relevantnim akterima iz privrede, lokalnih samouprava i civilnog sektora.

Na osnovu kvantitativnog istraživanja zasnovanog na Metodi fizičke potrošnje (potrošnja električne energije), siva ekonomija u 2024. godini nije povećana u pomenutim opštinama, u odnosu na prethodne dvije godine. U Podgorici i Budvi, ekonomski rast je bio u skladu sa padom potrošnje električne energije, što sugeriše da rast nije bio praćen neformalnim poslovanjem. U Bijelom Polju, iako je zabilježen rast bruto dodate vrijednosti, potrošnja struje stagnira, što takođe ukazuje na stabilnost u formalnom sektoru. Ipak, u sjevernom regionu postoji razlika između administrativnih podataka i rezultata Ankete o radnoj snazi, što može ukazivati na neformalnu zaposlenost i zahtjeva dalja istraživanja.

Kroz anketno istraživanje, procenat sive ekonomije je oko 21,1% u Podgorici i 20,3% u Budvi, dok se za Bijelo Polje procjena nije mogla izraditi zbog nedovoljnog broja odgovora. Privrednici prepoznaju značajnu neformalnu konkurenciju i ukazuju na negativan uticaj sive ekonomije na prihode i tržišnu konkurenciju, a posebno je utvrđeno da se dio prometa u pojedinim djelatnostima i dalje obavlja gotovinski i djelimično neprijavljeno. Većina smatra da su poslovni uslovi ostali nepromijenjeni, dok su inflacija i fiskalna opterećenja, posebno PDV, glavni izazovi. Takođe, administrativne barijere i lokalne takse doprinose prelasku u sivu zonu.

Kvalitativni intervju potvrđuju ove nalaze, uz naglašene strukturne izazove poput nelojalne konkurencije, visokih troškova rada i infrastrukturnih nedostataka u manje razvijenim opštinama.

Zaključak istraživanja je da iako nije došlo do rasta sive ekonomije u posmatranim opštinama, nivo sive ekonomije ostaje značajan izazov (oko 20%), s naglašenim problemima u sjevernom regionu. Preporučuje se jačanje institucionalne predvidljivosti, smanjenje administrativnih i fiskalnih opterećenja, unapređenje inspekcijskog nadzora i poboljšanje obrazovnih programa za profesionalnu prekvalifikaciju radne snage. Vladi se predlaže da razmotri ovu Informaciju i zaduži nadležne organe da pripreme konkretne mjere za unapređenje poslovnog ambijenta, smanjenje sive ekonomije i poboljšanje tržišta rada, s posebnim fokusom na sjeverni region.